

BABYOR NI DANIEL

Murung'agen e Re Ke Babyor Ney

Fare Babyor ni Daniel e ni yoloy ko ngiyal' ni be gafgow e girdi' nu Israel u tan pa' ba pilung u ba nam nde nang Got. Ni yoloy murung'agen e tini pig e changar ngu'un guy, nge ku boch ban'en ni fan e nge pi' e athamgil nga laniyan' e girdi' ko ngiyal nem, me lagan'rad ku Got ni bayi chuweg fare pilung ni kireb me sulweg mat'wun e girdi' rok Got ngorad, ngar pired rorad. Re ke babyor ney e l'agruw guruy. 1) Murung'agen Daniel nge boch e girdi' nu Israel, ni bochan e pagan' rorad ngak Got nge rogon ni yad be fol rok me gagiyeg nagrad Got ngar gelgad ngak e pi to'ogor rorad ko ngiyal' nib gel e nam nu Babylonia nge nam nu Persia. 2) Murung'agen Daniel nni piliyeg e changar rok ni aningeg yay, me guy rogon boch e nam ni bayi gel i yan nge mus rogon miki sul nga but' ngki waer, ni bayi tabab rok yu Babylonia, ma bayi waer e pi nam ndar nanged Got ni yad be gafgow nagrad, me gel e girdi' ku Got.

Gathon e Re Ke Babyor Ney

Daniel nge pi tafager rok 1:1–6:28

Daniel nge pi changar rok ni i pilyeg 7:1–12:13

a. Fa aningeg i gamanman 7:1–28

b. Fare saf ni pumo'on nge ba kaming 8:1–9:27

c. Fare mal'og nu tharmiy 10:1–11:45

d. Tin tomur e rran 12:1–13

MURUNG'AGEN DANIEL NGE PI TAFAGER ROK

(1:1–6:28)

Daniel nge dalip i fager rok

¹ Re duw ni gaman e dalip e duw ngay nike pilung Jehoyakim u Judah, me yib Nebukadnezzar ni Pilung nu Babylon i m'ag e mael nga Jerusalem nge yin' e re binaw nem nga longob.

² Me gagiyegnag SOMOL Nebukadnezzar nge kol Jehoyakim ni Pilung me fek boch e machaf u Tempel. Me fek boch e kalbus nge un ngak nga tempel ko pi got rok u lan yu Babylon, me tay fapi machaf ni fek ngalan e pi senggil ni yima chubgil riy u lan fare tempel ko pi got rok.

³ Me yog e en ni pilung ngak Ashpenaz, ni ir e th'abi tolang ko girdi' ni bay u tan pa', ni nge mel'eg u fithik' fapi kalbus nu Israel, boch e pagel ko tabinaw ko pilung nge pi tabinaw nib tolang.

⁴ Ni dabisiy ni bogi pagel nib picho'ay ndariy bang u dowrad nib tagan, ma ba tamilangan'rad, ma bfel' e sukul ni kan tay ngorad, ma yad ba lichow, nrayag rorad ni ngu'ur pigpiggad u tafen e en ni pilung. Mi Ashpenaz e nge fil ngorad rogon i be'eg e babyor nge rogon ni yima yoloy e thin nu Babylon.

⁵ Ma en ni pilung e ki yog ni gubin e rran ma ngu'un pi' garad nge wayin ni ngar unumed ni ta'reb rogon ko pi'in yad ma sabal e en pilung. Ma nap'an nra m'ay dalip e duw ni kar sukulgad ma ngani fekrad i yan nga p'eowchen.

⁶ Mu fithik' e pi pagel nem ni kan mel'egrad e bay Daniel, Hananiah, Mishael, nge Azariah riy, ni yad e girdi'en e ganong rok Judah.

⁷ Fa'anem ni ir e tolang ni yad bay u tan pa' e thiliyeg fithingrad, nge tunguy Belteshazzar nge Shadrak nge Meshak nge Abednego ngorad.

⁸ Me duwgiliy Daniel u wan' ndabi kay e ggan ma dabi unum e wayin ni yibe pi' ngorad u tafen e en ni pilung, ya ra rin' mra par ndaki machalbog nrogon ko yalen rorad yu Judah. Me wenig Daniel ngak Ashpenaz ni nge ayuweg,

⁹ me gagiyegnag Got Ashpenaz nge runguy Daniel me par nib gol ngak.

¹⁰ Machane me ga'ar Ashpenaz ngak Daniel, "Gu be rus ngak e en ni pilung. Ya ir e ke duwgiliy e ggan nge garbod ni ngan pi' ngomed, mra dabi fel'fel' rogmed ni bod e tin ba'aram e pagel mrayag ni nge yog ni ngan thang e fan rog."

¹¹ Me yan Daniel ngak e en ni Ashpenaz e tay ni ngi i matanagiy Daniel nge ku fa dalip nem e pagel.

¹² Me ga'ar ngak, "Mu sikeng nagmad ni ragag e rran. Mpi' e yasay ngu'ug wed ma ga be pi' e ran ngu'ug unumed.

¹³ Ma ga par ngam guymad nge tin kabay e pagel ni yad be kay e ggan rok e en ni pilung, nge mu' ma ga turguy u wun'um e tin ni ngam rin'."

¹⁴ Me m'aguwan' fa'anem nma matanag ni nge pagrad ngar yodoromgad ni ragag e rran.

¹⁵ Ma fa'ani m'ay fare ragag i rran, ma yira guyrad ma kab fel'fel' rogorad ma yad ba gel ngak urngin e pi'in ni ur ked e ggan rok e en ni pilung.

¹⁶ Ere fare matnag e i pi' e yasay ngorad ma daki pi' gan e pilung ngorad.

¹⁷ Me pi' Got e llowan' ngak fa aningeg i pagel ngar salapgad i be'eg e babyor miyad nang fan e tin ni bay u babyor, miyad salap i gonopiy urngin mit ban'en. Me pi' Got e gonop ngak Daniel nrayag ni nge weliy fan e tin nma piliyeg e changar ngu'un guy nge lik'ay.

¹⁸ Ma nap'an ni m'ay fa dalip i duw ni duwgiliy e en ni pilung, me fek Ashpenaz fapi pagel ni gubin i yan ngak Nebukadnezzar.

¹⁹ Me non fare pilung ngorad ni yad gubin, me pir'eg ni Daniel, nge Hananiah, nge Mishael, nge Azariah ni dabi ta'reb rogorad ngak urngin fapi pagel. Ma aram miyad un nga fithik' fapi girdi' nma maruwel u tafen e pilung.

²⁰ Demturus e tin nra fith e en ni pilung, fa ban'en nib mo'maw' ni nga ni gonopiy rogon, me pir'eg ni aningeg i pagel nem e gonap'an e ragag yay ni kab tamilangan'rad ko pi tamanbey nge pi tamerong ko nam rok ni ga'ngin.

²¹ Mi i par Daniel u rom nge mada' ko ngiyal' ni yib i kol Cyrus, ni Pilung nu Persia, yu Babylon.

2

Lik'ay ni tay Nebukadnezzar

¹ Nga l'agruw e duw nike pilung Nebukadnezzar, me lik'ay.

Ma rib gel e magafan' ni yib ngak ni bochan e re lik'ay nem ndakiyag ni nge mol.

² Me pi' e thin nge yan ngak e pi tamanbey rok, nge pi tamerong, nge pi'in nma pig, nge pi llowan'

ni ngarbad ngar weliyed fan e re lik'ay rok nem. Fa'an rabad ra sak'iygad nga p'eowchen e en ni pilung,

³ me ga'ar ngorad, "Kug tay ba lik'ay ma kug par ni yugu be magafan'ug ngay. Ere gu ba'adag ni nggu nang fan."

⁴ Miyad fulweg ngak e en ni pilung ni thin ni Aramaic* ni lungurad, "Gur pilung e ngam par ndariy n'umngin nap'an! Mog e lik'ay rom ngomad, ma gamad weliy fan ngom."

⁵ Me ga'ar fare pilung ngorad, "Kug t'ar u wun'ug ni nga moged ngog ko mang e gu lik'ay nag mi gimed yog ngog fan. Ma fa'anra dabiyag romed ma bay gog ni ngan popofmed mi ni buthug e naun romed.

⁶ Machane fa'an gimed ra weliy ngog ko mang e re lik'ay nem nge fan, ma gu ra pi' bogi tow'ath ngomed ni puluwon, mu gu tolang nagmed. Ere mogned ngog e re lik'ay nem nge fan."

⁷ Me lungurad ngak bayay, "Pilung, fa'an ga ra yog ngomad e re lik'ay rom nem, ma aram e gamad ra weliy fan ngom."

⁸ Me wa'achar fa en pilung, "Ri arrogon ni gu leamnag! Gimed be guy rogon ni nge n'uw nap'an boch ni ngam leamgad, ya kam guyed nike muduwgil lanin'ug

⁹ ni fa'anra dab mu weliyed e re lik'ay nem ngog, ma ta'reb rogon e gechig ni bay ni pi' ngomed ni gimed gubin. Ya ke ta'reb lungumed ni ngam lifithed l'ugunmed ngog nge mada' ko ngiyal' ni

* **2:4** I tabolingin u roy nge mada' nga tungun e thal i yol ni medlip e go' thin ni Aramaic e un fanay gathi Hebrew.

nggu thiliyeg lanin'ug. Moged ngog fare lik'ay rog, ma aram mu gu nang nin ku rayag romed ni ngam weliged fan ngog.”

¹⁰ Me ga'ar fapi tafnow ngak, “Pilung, dariy be' u fayleng nrayag rok ni nge weliy ngom e tin ni ga ba'adag ni ngam nang. Dariy reb e pilung, ni mus ngak e en nth'abi tolang nge th'abi gel ni ka' yog ngak e pi tamanbey, nge pi tamerong, nge pi llowan' rok ni ngar rin'ed ban'en ni er rogon.

¹¹ Pilung, tin ni ga be yog ni nggu rin'ed e rib mo'maw' ndariy be' nrayag rok ya kemus ni pi got e rayag rorad, machane darir pired u fithik' e girdi'.”

¹² Me ri damumuw e en ni pilung ngorad ko ren'em me yog ni ngan thange pogofan rok urngin e pi tafnow rok e en pilung.

¹³ Ma aram me pi' e thin ni ngan li'rad ni yad gubin, nib mu'un Daniel ngay nge fapi tafager rok.

Got ni dag ngak Daniel fan fare lik'ay

¹⁴ Me yan Daniel ngak Ariok ni pilungen e salthaw nma matanagiy e en ni pilung, ni aram e cha' nra guy ni fare mathang pogofan e dabisiy ni ngan rin'. I kol ayuw u rogon ni nge non,

¹⁵ me fith ngak Ariok ko mangfan fare bugithin ni aram feni gel nike yog e en ni pilung. Aram me yog Ariok ngak Daniel e n'en ke buch.

¹⁶ Ka chingiyal'nem me yan Daniel nge wenig-nag ngak e en pilung ni dab ka'an rin' e tin keyog, nge yag ni nge weliy ngak e en ni pilung fan fare lik'ay rok.

17 Me sul Daniel nga tafen nge weliy ngak fapi tafager rok, ni aram Hananiah nge Mishael nge Azariah, e n'en kan rin'.

18 Me yog ngorad ni ngar meybilgad ngak Got nu tharmiy nge runguyrad nge dag fare lik'ay ngorad nge fan nge dab ni unegrad ngak fapi tafnow nu Babylon ngan li'rad.

19 Me nep' min piliyeg e changar rok Daniel nge nang fare lik'ay nge fan, me pining e magaer ngak Got nu tharmiy ni ga'ar:

20 "I Got e ba gonop ma ba gel gelngin!

Ngu'un pining e sorok ngak ni manechibog ko pi chibog.

21 Ya ir e ma gagiyegnag nap'an ban'en nge ngal'an;

I ir e ma pilung nige me ir e ma chuwegey ko pilung.

I ir e ma pi' e gonop ngak e girdi' mma gagiyeg nagrad ngar nanged fan ban'en.

22 Ma yib i dag e pin'en nib to'ar mab mith, ma manang e n'en ni be par u fithik' e lumor nib mith;

ya ir e be par u fithik' e tamilang.

23 Gu be pining e sorok ngom ma gu be liyor ngom, i gur Got rok pi chitamangimad.

Kam pi' e gonop ngog nge gelngig;

kam fulweg taban e meybil rog

ma kam dag ngomad e n'en ni ngu'ug weliyed ngak e en ni pilung."

Daniel ni weliy ngak e en ni pilung fare lik'ay nge fan

24 Ma aram me yan Daniel i guy Ariok, ni ir e keyog e pilung ngak ni nge thang e pogofan rok e pi tafanow nu Babylon, me ga'ar Daniel ngak, "Dab mu thang e fan rorad. Mfekeg i yan ngak e en ni pilung nggu weliy ngak fan fare lik'ay rok."

25 Ka chingiyal' nem me fek Ariok Daniel i yan nga p'eowchen Nebukadnezzar ni Pilung me ga'ar ngak, "Kug pir'eg ni bagayad fapi kalbus nu Judah e rayag rok ni nge weliy ngom i gur pilung, fan e lik'ay rom."

26 Me ga'ar e en ni pilung ngak Daniel (ni reb i fithingan e Belteshazzar), "Mog, rayag rom ni ngam weliy ngog e lik'ay rog nge fan?"

27 Me ga'ar Daniel, "Pilung, dariy reb e llowan' ara ba tamerong ara ba tamanbey ara be' nma bon ko t'uf nrayag rok ni nge weliy ngom.

28 Machane bay ba Got u tharmiy, nma dag e pin'en nda nnang. Nebukadnezzar ni Pilung, i Got e keyog ngom e n'en ni bay yib i m'ug. Ba'aray fare lik'ay, ni tin ni mu guy ni nap'an ni ga be mol.

29 "Pilung, nap'an ni ga be mol ma ga lik'aynag e tin ni bay nga m'on ni bay fini yib, mi Got, ni ir e ma dag e tin nda nnang e dag ngom e tin ni bay yib i m'ug.

30 Ren'em nda nnang e yib i dag ngog ni gathi bochan e gub gonop ngak e tin kabay e girdi', machane bochan e ngam nang i gur pilung, fan e lik'ay rom, ma ga nang fan e pin'en ni um leam-nag.

31 "Pilung, mu lik'ay ngam guy ba liyos ni ba ga' nib sak'iy nga p'eowchem, ni be yan ram'en nrrib galgal ni yira changar ngay ma rib tamdag ya'an.

³² Ma lolugen e tin th'abi fel' e gol e ni ngongliy ngay. Ma ngorongoren nge pa' e ni ngongliy ko silber, ma lukngun nge chagiye e ni ngongliy ko wasay ni *bronze*.

³³ Ma ay e ni ngongliy ko wasey, ma rifrif u ay e bang e ni ngongliy ko wasey ma bang e ni ngongliy ko but'.

³⁴ Nap'an ni ga be yaliy, me mul ba malang ni ba ga' u taban bangi war nib tolang ndariy be' ni math ngay, nge yib i aw nga rifrif ay fare liyos nni ngongliy ko wasey nge but', nge tet'ar.

³⁵ Ka chingiyal'nem me muchubu' fapi wasey, nge fapi but', nge fapi wasey ni *bronze*, nge fapi silber, nge fapi gol nge yan i par ni bod e fiyath u daken bangi n'en ni yima gunugunuy wom'ngin e grain riy ko ngal'an e gowel. Me yib i aw e nifeng ngay nge changegnag ni gubin, nde pag buchu'uw i chabungen. Machane me ga' fare malang nge yan i par nike ngal' nib burey nike upunguy e fayleng ni ga'ngin.

³⁶ "Aray rogon fare lik'ay rom. Pilung, chiney e aram e nggu weliy fan ngom.

³⁷ I gur Pilung e th'abi ga' u fithik' gubin e pilung. I Got nu tharmiy e pilung nigem, me pi' gelngim me tem ni ngu'um par nib sorom ma yibe ta'fam.

³⁸ I tem ni gur e ngu'um gagiyeagnag urngin e yungi n'en ni bay e girdi' riy u fayleng nge urngin e pi gamanman nge arche'. I gur fare llug nni ngongliy ko gol.

³⁹ Bay yib reb e pilung nga tomrem ngi i gagiyeag, ma gagiyeag ni bay i tay e dabiyaag ni nge yan i taw nga rogon e gagiyeag ni um tay, nge mu' me yib e bin dalip e pilung, ni gagiyeag rok e bod e wasey ni

bronze, ni ir e bay i gagiyegnag e fayleng ni polo'.

⁴⁰ Ma aram e bay yib e bin aningeg e pilung, ni gagiyeg ni bayi tay e bod feni gel e wasey. Rogon nma tet'ar e wasey urngin ban'en nge mu' me bilig nge bangbang, e aram rogon ni bayi tet'ar me pirdi'iy urngin e pi gagiyeg ni i tay e pi pilung ni yad ba m'on rok.

⁴¹ Ma ku mu guy ni ririf u ay nge bugul i ay e bang e ni ngongliy ko but' ma bang e ni ngongliy ko wasey. Fan e ren'em e ra yan i aw ni ta'reb e nam ma l'agruw e pilung ni bay riy ni be gagiyeg. Bayi par ni bang ko re gagiyeg nem e bod gelngin e wasey, ni bochan e kan athkuy e wasey nge but'.

⁴² Ma bugul i ay, ni bang e wasey ma bang e but' e be yip' fan nre nam nem e bayi par nib gel bang riy, ma ba waer bang.

⁴³ Ma kum guy ni kani athkuy e wasey nge but'. Fan e biney e pi'in nma gagiyeg e bay ra guyed rogon ni nge ta'reb e tabinaw rorad u daken e mabgol ni bay ur ted, machane dabiyag ni ngar pired ni yad ba chayem, ni bod rogon ndabiyag ni nge chagil e wasey nge but'.

⁴⁴ Ngiyal' ni bayi gagiyeg e pi pilung nem, e aram e bayi sunumeg Got nu tharmiy reb e gagiyeg ndariy e rofen nra mus. Ma binem e gagiyeg e dariy be' nra gel ngay bi'id, machane bayi thirif u but' urngin e pi pilung nem nge gagiyeg ni yad be tay me mang fa birook e gagiyeg e i par ndariy n'umngin nap'an.

⁴⁵ Mu guy faram ba malang ni mul u taban bangi war nib tolang ndariy be' ni math ngay, nge rogon ni yib i aw ko fare liyos nni ngongliy ko wasey, nge wasey ni *bronze*, nge but', nge silber, nge gol.

Pilung, i Got ni ir e ba th'abi ga' e be yog ngom e n'en ni bay nga m'on ni bay yib i m'ug. Kug weliy ngom e lik'ay rom, ma fan ni kug weliy ngom e rib riyul'."

Fare pilung ni pi' puluwon Daniel

⁴⁶ Me paraw Nebukadnezzar ni Pilung u p'eowchen Daniel nga but' me yog ni ngan maligach ngak Daniel, ni aram e ngan pi' ba gamanman ni maligach, mu ku ni urfiy e *incense*.

⁴⁷ Me ga'ar e en ni pilung ngak, "Got rom e ir e th'abi ga' u fithik' urngin e pi got, me ir e SOMOL rok e pi pilung, me ir e ma dag e pin'en ni bay nda nnang, ni bochan e ke yag rom ni ngam weliy fan e ren'ey ni ban'en nda nnang."

⁴⁸ Ma aram me tay Daniel nga reb e liw nib tolang, me pi' e tow'ath ngak ni pire' ma rib fel' me tay ni nge mil fan e nug nu Babylon ngak, me tay ni ir lolugen urngin e pi tafnow rok e en pilung.

⁴⁹ Me wenig Daniel ngak e en ni pilung min tay Shadrak nge Meshak nge Abednego ni ngu'ur gagiye g nige d e nug nu Babylon; me par Daniel u tafen e en ni pilung.

3

Nebukadnezzar ni yog ni nge siro' urngin e girdi nga ba liyos ni gol

¹ Nebukadnezzar ni Pilung e yog ni ngani ngongliy ba liyos ni gol, ni mereb i ragag e fit tolngin ma mereb e fit ga'ngin radan, me yog ni ngan n'uf u lan e tafel'fel' u Dura u lan e nug nu Babylon.

² Me pi' e en ni pilung e thin ni nge mu'ulung urngin e pi tolang ni bay u tan pa', ni pi governor, nge pi'in yad migid ngorad, nge pi pilung ko pi binaw, nge pi lolugen e yu raba' i maruwel, nge pi'in nib mil fan e salpiy ko pi binaw ngorad, nge pi'in ni tapuf oloboch, nge urngin e tin ni kabay e pi tolang ko yungi nug. Yad gubin ni ngarbad ngar madnom naged fare liyos ni yog Nebukadnezzar ni Pilung ni ngan n'uf u rom.

³ Me mu'ulung urngin e pi tolang nem ni fan ko re madnom nem marbad ra sak'iygad nga mit fare liyos.

⁴ Me welthin be' ni ba ga' lungun ni ga'ar, "Gimed e girdi' u urngin e pi nam, nge pi racha', nge pi thin!

⁵ Bay murung'aged lingan e pi rappa nike thow, nge mu' mi gimed rung'ag lingan tatelin e musik ni *oboe*, nge *lyre*, nge *zither*, nge *harp*, ma aram e urngin e tin kabay e tatelin e musik e bay fini yib i cheag ngay. Nap'an ni yugu ra chub e musik, mi gimed siro' ngam ted fan e re liyos ni ba'aray ni ka ni ngongliy ko gol ni Nebukadnezzar ni Pilung e yog ni ngan suweg ngalang.

⁶ En dabi siro' nge tay fan e ka chingiyal'nem e yira yin' ngalan ba tafen e nify ni be daramram."

⁷ Ma aram e nap'an ni yu guyad ra rung'ag lingan e musik, ma urngin e girdi' ko pi nam, nge pi racha', nge pi thin nra siro'gad ngar ted fan fare liyos ni gol ni yog Nebukadnezzar ni Pilung ni ngan suweg ngalang.

Fa dalip i fager rok Daniel nni eg nagrad ni darir folgad

8 Me yib tapgin me fel' rogon boch e girdi' nu Babylon ni ngar adaw niged fapi Jew.

9 Ya lungurad ngak Nebukadnezzar ni Pilung, "Pilung, ngu'um par ndariy n'umngin nap'an.

10 Pilung, kamog nnap'an ni yugu ra chub e musik ma urngin e girdi' ni ngar siro'gad ngar ted fan fare liyos ni gol.

11 Ma en ndabi siro' nge tay fan e nga nin' ngalan ba tafen e nifiy ni be daramram.

12 Bay boch e girdi' ni Jew ni kam tayrad ni yad e ngu'ur gagiyeg niged yu Babylon, ni aram Shadrak nge Meshak nge Abednego. Darir folgad ko tin kamog i gur pilung. Darir ted fan e birom e got, ara ra siro'gad ko fare liyos ni mu suweg ngalang."

13 Mri damumuware fare pilung me yog ni nga ni fek fa dalip i pumo'on i yib nga p'eowchen.

14 Me ga'ar ngorad, "Shadrak, Meshak nge Abednego, mogned, riyul' ni kam siyeged ni ngam ted fan fare got rog ni ngam siro'gad ko fare liyos ni gol ni gag e gu n'uf ngalang?"

15 Ere nap'an ni yig gimed ra rung'ag lingan e rappa, nge tatelin e musik ni *oboe*, nge *lyre*, nge *zither*, nge *harp*, nge urngin e tin kabay e tatelin e musik, ma aram e ngam siro'gad ngam ted fan e re liyos nem. Ma fa'anra dab mu rin'ed, ma ka chingiyal' nem e nga nin'med ngalan ba tafen e nifiy ni be daramram. Gimed be finey ma bay reb e got nrayag rok ni nge ayuwegmed?"

16 Me fulweg Shadrak nge Meshak nge Abednego ni lungurad, "Pilung, dab gguyed rogon ni nggu yoror gad romad.

17 Fa'anra bay reb e got nrayag rok ni nge ayuwegmad u lan fare tafen e nifiy ni be daramram ma ra yan i aw ni Got romad, ni ir e gamad ma fol ko thin rok, me ir e bayi ayuwegmad u pa'am.

18 Machane fa'anra dabi ayuwegmad, me gur pilung e nga mu nang ndab gu ted fan e birom e got, ma dab gu siro'gad ko fare liyos ni gol ni kam n'uf ngalang."

Fa dalip i fager rok Daniel nni duwgiliy ni ngarm'ad

19 Mri damumuw Nebukadnezzar me row owchen nike damumuw ngak Shadrak nge Meshak nge Abednego. Me yog ngak e salthaw rok ni ngar gel niged e nifiy u lan fare tafen e nifiy ni medlip yay gelngin e gowel ni nge mun ngay.

20 Me yog ngak e pi'in nth'abi gel ko salthaw rok ni ngar m'aged fa dalip i pumo'on ngron'edyad ngalan fare tafen e nifiy ni be daramram.

21 Miyad m'agrad, ni kayugu rogorad ni yad ba chuw nga mad, ni bay kenggin e mad u dakenrad, nge wuru' e mad rorad, nge uruwach, nge tin kabay u dakenrad e mad, miyad yin'rad ngalan fare tafen e nifiy ni be daramram.

22 Bochan e thin nib gel ni yog e en ni pilung ni ngan rin', ma kari gel e gowel ko fare tafen e nifiy, me urfiy e daramram fapi salthaw nra feked fa pi'inem i yan ko fare tafen e nifiy.

23 Ma aram me aw Shadrak nge Meshak nge Abednego nga mit fare nifiy ni be daramram, ni kabay e m'ag u dowrad.

24 Me sak'iy Nebukadnezzar ngalang nib tomgin nike balyangan'. Me fith ngak e pi lloan' ni yad

ma un ngak ko puruy' ni ga'ar, "Gathi dalip e girdi' nda m'aged faram nga don'ed yad ngalan fare tafan e nifiy ni be daramram?"

Miyad fulweg ni lungurad, "Pilung, er rogon."

²⁵ Me fith ni ga'ar, "Ere mang ni gu be guy aningeg i pumo'on ni yad be yanyan u mit e re nifiy nem? Dariy e m'ag u dowrad, ma dariy ban'en nike buch rorad, ma bin aningeg i yad e bod ya'an ba engel."

Fa dalip i pumo'on nni pagrad min tolang na-grad

²⁶ Me yan Nebukadnezzar ko mab ko fare tafan e nifiy ni be daramram me pong ni ga'ar, "Shadrak! Meshak! Abednego! Gimed e pi tapig-pig rok Got ni Ir e Th'abi Tolang! Mired nga wean!" Miyad yib nga wean ni ka chingiyal' nem.

²⁷ Ma urngin e pilung ko yungi nug, nge pi pilung ko pi binaw, nge pi'in yad mmigid ngak e pi pilung ko pi binaw, nge pi llowan' ni yad ma puruy' e en ni pilung e ra mu'ulung gad ni ngar yaliyed e pi girdi' nem ndariy ban'en ni rin' e nifiy ngorad. Mus nga piyan lolugrad nde yik', ma mad rorad e de yik', ma ku dariy bon e nifiy u dowrad.

²⁸ Me ga'ar e en ni pilung, "Ke sorok fare Got rok Shadrak nge Meshak nge Abednego. Ya ke l'oeg e engel rok ke ayuweg e pogofan rok e pi cha'ney ni yad ma fol ko thin rok ma yad ma par nib pagan'rad ngak. Darir folgad ko tin gog ngorad ni ngar rin'ed miyad dow ko pogofan rorad, ya kabfel' u wan'rad ni yad ra yim' ko bin ni ngar siro'gad ngar ted fan yugu reb e got.

²⁹ “Ere chiney e nggog ni fa’anra non be’ u reb e nam, ara be’ u reb e racha’, ara be’ u reb e thin ni be darifannag fare Got rok Shadrak nge Meshak nge Abednego, ma nga ni popof pa’ nge ay min buthug e naun rok. Ya dakuriy yugu reb e got ngabang nrayag rok ni nge ayuweg e pogofan ni aray rogon.”

³⁰ Me tay fare pilung Shadrak nge Meshak nge Abednego ko liw nib tolang u lan yu Babylon.

4

Yay ni migid e lik’ay ni tay Nebukadnezzar

¹ Ba’aray e thin ni pi’ Nebukadnezzar ni Pilung nge yan ngak girdi’en urngin e pi nam, nge pi racha’, nge pi thin nu fayleng ni be ga’ar:

“Ngu’um pired ni bfel’ rogomed.

² Nggw weliy ngomed murung’agen bogi n’en ni yira ngat ngay nge bogi maang’ang ni Got ni Ir e Th’abi Tolang e ke dag ngog.

³ “Kad ngatgad ko pin’en ke dag Got ngodad!

Pi maang’ang nma ngongliy e ri ba ga’!

Bay i par Got ni ir e pilung ndariy n’umngin nap’an;

ir e bay i gagiyeg ndariy n’umngin nap’an.

⁴ “I gag Nebukadnezzar e ug par u tafnag u fithik’ e gapas nrib fel’ rogog.

⁵ Machane mu gu tay ba lik’ay ni gu rus ngay, ya gguy bogi ban’en nrib tamdag ya’an ko ngiyal’ ni gu be mol.

⁶ Mu gu pi' e thin nge yan ngak urngin e pi tafnow nu Babylon ni gamad ma puruy' ni ngarbad ngog, ya ngar weliyed ngog fan e re lik'ay nem ni gu tay.

⁷ Me yib urngin e pi tamanbey ngog, nge pi tamerong, nge pi llowan', nge pi'in yad ma bon ko t'uf, mu gu weliy e lik'ay rog ngorad, machane de yag rorad ni ngar weliyed fan ngog.

⁸ Ma aram me yib Daniel (ni ku bay reb i fithingan ni Belteshazzar, ni aram fithingan e biroge got), ma leam ko pi got nib thothup e bay rok, ma aram mu gu weliy ngak e lik'ay rog.

⁹ I lungug ngak: Belteshazzar, ni gur e th'abi ga' u fithik' e pi'in yad ma weliy e yi'iy, gu manang ni leam ko pi got nib thothup e bay rom, ma urngin e tin nib mith nda nnang e go' gamanang. Ba'aray e lik'ay rog. Mu weliy fan ngog.

¹⁰ "Nap'an ni gu be mol mu gguy u malik'ay ba ke gek'iy nrib ga' kaen ni bay u lulukngun e fayleng.

¹¹ I tugul nge ga' i ga' nge yan i tun nga lanelang nge yan i par ni gubin e girdi' nu fayleng nrayag ni nge guy.

¹² Yuwan e rib fel' ya'an, ma ke k'uf ni pire' ni pire' wom'ngin, nra gaman gubin e girdi' nu fayleng riy. Ma be yib i par e gamanman ni malboch ko taglul' riy, ma be yib i toy e arche' taferad nga fithik' i pa'ngin, ma urngin e pin'en ni bay e pogofan rorad e urbad ra ked wom'ngin.

¹³ "Nap'an ni gu be leamnag e n'en ni kug guy u malik'ay mu gguy ba engel ni yugu be matanag nike yib u tharmiy nga but'.

¹⁴ Me non ni ba ga' lungun ni ga'ar, 'Ngan th'ab e re ke gek'iy nir min fabguy papa'ngin; min

gunugunuy yuwan min wereg wom'ngin; ngan tuluf e pi gamanman ni bay u tanggin, nge pi arche' ni bay u fithik' i papa'ngin.

¹⁵ Machane ngan pag muchun u fithik' e but', ni bay bangi wasey nib longob nga kenggin nni ngongliy ko yug wasey nge wasey ni *bronze*. Ngan pag u rom u lan e flang u fithik' e pan.

“ ‘Nga ni pag e wa'angachal nge aw nga daken e re mo'on ney, min pag ngi i par u fithik' e gamanman nge pan.

¹⁶ Bayi par ni laniyan' e girdi' e dakuriy rok; medlip e duw ni bayi par ni laniyan' e gamanman e bay rok.

¹⁷ Fapi engel ni yugu yad be matanag e yad e kar turguyed. Ere nge nang urngin e girdi' u gubin yang ni Got ni ir e Th'abi Tolang e bay gelngin ni nge gagiyeg nga daken e pi gagiyeg ni be tay e pi pilung nu fayleng. Rayag rok ni nge gagiyegnag nge pilung be' ni ir e ke turguy, ni mus ngak be' ni ir e th'abi sobut' u fithik' e girdi'.' ”

¹⁸ Me ga'ar Nebukadnezzar ni Pilung, “Irerar' fare lik'ay ni gu tay. Ere gur Belteshazzar, e ngam weliy fan ngog e chiney. Pi tafnow ni gamad ma puruy' e dariy bagayad nrayag rok ni nge weliy ngog, machane gur e rayag rom, ya gonop ko pi got nib thothup e bay rom.”

Daniel ni weliy fan fare lik'ay

¹⁹ Ma aram e Daniel (ni ku yima pining Belteshazzar ngak) e par nike magafan' ndakiyag ni nge yog ban'en. Me ga'ar e en ni pilung ngak, “Belteshazzar, re lik'ay ney nge fan e dabi magafan'um ngay.”

Me ga'ar Belteshazzar, "Pilung rog, re lik'ay nir nge fan e manga yigi par ni pi to'ogor rom e fan ngorad.

²⁰ Fare ke gek'iy nib n'uw ma ba gel nike yan i tun ngalang nrayag ni nge guy urngin e girdi' nu fayleng;

²¹ ma bfel' ya'an yuwan, ma wom'ngin e ra gaman gubin e girdi' nu fayleng riy. Gamanman ni malboch e yad ma par u tanggin, ma ke toy e arche' taferad nga fithik' i papa'ngin.

²² "Pilung rog, i gur e re ke gek'iy nem nib n'uw ma ba gel. Ke ga' buguwam ke yan i tun nga lanelang, ma gagiyege ni ga be tay e ke taw nga urngin yang u fayleng.

²³ Pilung, nap'an ni ga be changar me yib ba engel u tharmiy nga but' nge yib i ga'ar, 'Ngan th'ab e re ke gek'iy nir ngan li', machane nga ni pag muchun' u fithik' e but' nge par. Ngan longobiy bangi wasey nga kenggin nni ngongliy ko yug wasey nge wasey ni *bronze*, min pag u rom u lan e flang u fithik' e pan. Nga ni pag e wa'angachal ngi i aw ngak, min pag ngi i par u rom u fithik' e pi gamanman ni medlip e duw.'

²⁴ "Pilung rog, ba'aray fan. Got ni Ir e Th'abi Tolang e ba'aray e n'en nike yog ni bayi buch rom.

²⁵ Bay ni tulufem ngam chuwa u fithik' e girdi' ma ga yan mpar nga fithik' e gamanman ni malboch. Bay um koy e pan ni bod ba garbaw, mu um mol u wean ngi i aw e wa'angachal ngom ni medlip e duw. Ma aram e bay mu nang ni Got ni Ir e Th'abi Tolang e be gagiyegegnag urngin e gagiyege ni be tay e pi pilung nu fayleng, ma rayag rok ni nge

gagiyegnag nge pilung e en ni ir e ke duwgiliy ni nge pilung.

²⁶ Pi engel e rogned ni nga ni pag muchun u fithik' e but'. Fan e ren'ey e bay kum mang pilung bayay nnap'an ni bay mu nang ni Got e be gagiyegnag e fayleng ni polo'.

²⁷ Pilung rog, ngam fol ko tin ni nggog ngom ngam tal ndab ku um ngongliy e denen, ma ga rin' e tin nib mat'aw; ma ngam runguy e pi'in gafgow. Ga ra rin' ni aray rogon me yan nga luwan e kireb ni um rin' mu'um par ni bfel' rogom i yan."

²⁸ Urngin e pin'ey ni yib ngak Nebukadnezzar ni Pilung.

²⁹ Ragag nge l'agruw e pul nga tomuren, nnap'an ni be yan u daken e chigiy ko naun rok u Babylon,

³⁰ me ga'ar, "Kari gilbuguwan yu Babylon! I gag e gu muruwliy ni nge par ni ir e ba ga' u fithik' e pi binaw rog ni ngi i dag gelngin nge rogon e gagiyeg ni gu be tay, nge feni sorog nge fanag pilung."

³¹ Nap'an ni ka be welthin, me non ba lam u lanelang ngak ni be ga'ar, "Nebukadnezzar ni Pilung, mu telim ko tin ni nggog. Gagiyeg ni ga be tay e ka ni fek u pa'am e chiney.

³² Bay ni tulufem ngam chuw u fithik' e girdi' ma ga yan mpar nga fithik' e gamanman ni malboch. Ma medlip e duw ni bay um par ni ga be kay e pan ni bod ba garbaw. Ma aram e bay mu nang ni Got ni Ir e Th'abi Tolang e ma gagiyegnag e pi gagiyeg ni be tay e pi pilung nu fayleng, mrayag rok ni nge gagiyegnag nge pilung be' ni ir e ke duwgiliy."

³³ Ka chingiyal'nem me yib i m'ug nib riyul' fapi

thin. Ya ntuluf Nebukadnezzar nge chuw u fithik' e girdi' nge yan i par ngi i kay e pan ni bod ba garbaw. Mi i aw e wa'angachal ngak, me n'un'uw piyan lolugen nge bod n'umngin e wul ni bay u downgin e arche' ni eagle, me n'un'uw k'eyngun nge bod n'umngin k'eyngun e arche'.

Nebukadnezzar ni pining e sorok ngak Got

³⁴ “Fa’ani taw nga nap’an mu gu changar ngalang, i gag Nebukadnezzar, me sul lanin’ug ngog. Mu gu pining e sorok ngak Got ni Ir e Th’abi Tolang, ni bay i par nib fos ndariy n’umngin nap’an, mu gu tay fan, mu gog ni ir e ba gilbuguwan, me lungug,

“I ir e bayi gagiyeg ni dariy n’umngin nap’an,
ma gagiyeg rok e gubin ngiyal’ ni bay i par.

³⁵ Ra ni paluwnag e girdi’ nu fayleng ngak mra yan i par e girdi’ nu fayleng nib m’ayfarad;
i ir e be gagiyegnag

e pi engel nu tharmiy nge girdi’ nu fayleng.

Dariy be’ nrayag rok ni nge togopluw ko tin ke duwgiliy u wan’,

ara fith ngak e n’en nma rin’.

³⁶ “Fa’ani sul lanin’ug ngog, min fulweg ngog e gagiyeg rog, nge tayfan, nge fanag pilung. Ma pi tafnow ni gamad ma puruy’ nge pi tolang ni yad bay u tan pa’ag e ra felfelan’gad ni kug sul, min fulweg ngog matwug ni pilung, nike gel e tayfan ni yibe tay ngog ko som’on.

³⁷ “I gag Nebukadnezzar e chiney e gu be pining e sorok ngak e en ni Pilung nu Tharmiy, ma gu be tay fan, ma gu be yog ni ir e ba gilbuguwan. Urngin ban’en nma rin’ e bmat’aw. Gubin ngiyal’

nib yal'uw e ngongol rok, mrayag rok ni nge sobut'nage en nma ngongol u fithik'e tolngan' nge ufanthin."

5

Mur ni ngongliy Belshazzar

¹ Nap'an ni Belshazzar e pilung me pi' e thin nge yan ngak reb e biyu' e pi tolang ni bay nga tan pa' ni ngarbad ngab mur ni ba ga', miyad un ngak i unum e wayin.

² Nap'an ni yad be unum e wayin, me yog Belshazzar ni nga ni fek i yib fapi kap nge fa yochi dabiy nni ngongliy ko gol nge silber, ni fek Nebukadnezzar ni chitamngin u lan e Tempel u Jerusalem ngaram. I yog ni nga ni yan ni fek, ni fan e ir nge pi tolang ni bay u tan pa', nge pi le'engin, nge pi ppin rok e ngar unumed e wayin riy.

³ Ka chingiyal'nem min fek i yib fapi kap nge fa yochi dabiy nib gol, miyad unum e wayin riy ni yad gubin.

⁴ Ra unumed e wayin miyad pining e sorok ko pi liyos ni aram e got rorad nni ngongliy ko gol, nge silber, nge *bronze*, nge yug wasey, nge ren, nge malang.

⁵ Ma yugu ra gin gad ma ke yib i m'ug ba pa'ef me tabab ko yol nga daken e rungrung u tafen e pilung ni ka ni achey ko wech, ko gin be aw ra'en e magal ngay ni bfel' rogon. Me guy e en ni pilung e re pa'ef nem ni be yol.

⁶ Me pig owchen ngabang nike yib e marus ngak nib gel ngi i chachafin bugun.

⁷ Me tolul ni nge fek be' e pi tamerong i yib, nge pi llowan' nge pi'in yad ma bon ko t'uf. Ma fa'an rabad me ga'ar fa en ni pilung ngorad, "En nrayag rok ni nge be'eg e pi yol ney me yog fan ngog e yira yin' madan e pilung nib re'en *purple* nga daken, min the' ba yil' i chen nib gol nga belel'ugun ni aram e kan tay fan, me par ni ir e migid ko en nib migid ngog."

⁸ Urngin e pi tafnow ni yad ma puruy' e en ni pilung e rabad, machane dariy bagayad nrayag rok ni nge be'eg fapi yol ara weliy fan ngak e en ni pilung.

⁹ Me par Belshazzar ni Pilung ni kari magafan' mri m'ay racha'en owchen, ma fapi tolang ni bay nga tan pa' e ra pired ndakur nanged e n'en ngar rin'ed.

¹⁰ Me rung'ag chitiningin e en pilung laman e en ni pilung nge pi tolang ni bay nga tan pa' nike yan lamrad ngalang, me yib nga langgin fare senggil ni yibe mur riy. Me ga'ar, "Pilung rog, ngu'um par ndariy n'umngin nap'an! Wenig ngom, dabi magafan'um ni er gelngin ngam par nike m'ay racha'en owchem.

¹¹ Ya bay ba mo'on u lan e gagiyeg rom ni bay e kan nthothup ko pi got nib thothup* rok. Nap'an ni chitamam e ir e pilung, me m'ug ni re mo'on nem e be' nib tamilangan', ma ba llowan', ma ba gonop ni bod feni gonop e pi got. Ma chitamam i Nebukadnezzar ni Pilung e tay ni ir e pilung rok e pi tamanbey, nge pi tamerong, nge pi llowan', nge pi'in yad ma bon ko t'uf.

* **5:11** pi got; ara Got

12 Yugu ba thil nib salap, ma ba gonop, ma ba llowan' u rogon nma weliy fan e lik'ay, nge rogon nma gay fan e salepow, nge rogon nma weliy fan e pin'en nib mith nda nnang; ere mpi' e thin nge yan ngak e re mo'on nem i Daniel ni tunguy e en ni pilung Belteshazzar ngak ma gog ngak nge weliy fan e pin'ey ngom ni gubin."

Daniel ni weliy fan fapi yol

13 Min fek Daniel i yib nga p'eowchen e en ni pilung ni ka chingiyal' nem. Me ga'ar fare pilung ngak, "Mog, i gur fa'anem i Daniel, ni reb fapi kalbus nu Judah ni fekmed e chitamag u Judah e ngaray ni nnap'an nib pilung?"

14 Kug rung'ag ni kan nthothup ko pi got nib thothup e bay rom ma gab salap, ma gab llowan', ma gab gonop.

15 Pi tafnow ni gamad ma puruy' nge pi tamerong e ka ni fekrad i yib ngaray ni ngar be'eged e pi yol ney ngar weliyed fan ngog, machane de pat fan rorad.

16 Me ere kug rung'ag nrayag rom ni ngam pir'eg ma ga weliy fan e pin'en nda nnang. Fa'an rayag rom ni ngam be'eg e pi yol ney ngamog fan ngog, ma yira yin' madan e pilung nib re'en *purple* nga dakenam, min the' ba yil' i chen nib gol nga belelugunam ni aram e kan tay fam, ma aram ma ga par ni gur e bin dalip e liw ni migid ngog."

17 Me fulweg Daniel ni ga'ar, "Mu tay rom e tow'ath rom. Mpi' ngak yugu be'. Machane bay gu be'eg ngom i gur pilung e tin kan yoloy mu gu weliy fan ngom.

18 “Got ni Ir e Th’abi Tolang e gagiyegnag Nebukadnezzar ni chitamam nge mang ba pilung ni ba ga’, me gagiyegnag e girdi’ ngu’ur ted fan me par nib sorok.

19 I yan i par nrib tolang ma ba gilbuguwan, ni girdi’ u urngin e pi nam, nge pi racha’, nge pi thin e ur rusgad ngak ni yad be t’on. Ra ba’adag ni nge li’ be’ ngem’ me rin’; ma ra finey ni nge par be’ ndab ni li’ ngem’ me par. Ra ba’adag ni nge tay fan be’ ara nge darifannag me rin’.

20 Ma bochan e tolngan’ me ufanthin me gelan’, me gafgownag e girdi’, min chuweg ko pilung nge dakun tay fan.

21 Min tuluf nge chuw u fithik’ e girdi’, me par laniyan’ nike bod laniyan’ ba gamanman. Me yan i par ngak e pi dongki ni malboch, mi i kay e pan ni bod ba garbaw, mi i mol u wean ndariy ban’en ni be naf nga tanggin ni nge dabi aw e wa’angachal ngak. Me tomur me nang rok ni Got ni Ir e Th’abi Tolang e be gagiyegnag urngin e gagiyeg ni be tay e pi pilung, me ir e ma gagiyegnag nge pilung e en ke turguy ni nge pilung.

22 “Me gur fak e dawor mu sobut’nag an’um, ni yugu aram rogon ni ga manang e pin’ey ni urngin.

23 Kam ngongol nib togopluw ngak Somol nu tharmiy, ya kam fek i yib nga tebel rom fapi kap nge fa yochi dabiyy nib gol u Tempel rok. Me gur, nge pi tolang ni bay nga tan pa’am, nge pi leengim, nge pi ppin rom e mu unumed e wayin riy mu um pininged e sorok ngak e pi liyos ni got romed nni ngongliy ko gol, nge silber, nge wasey ni *bronze*, nge yug wasey, nge ren, nge malang, ni bogi got ndarir guyed ban’en ma darir rung’aged ban’en

ma dariy ban'en ni yad manang. Ma da mu tay fan fare Got ni ir e bay e pogofan rom u pa' nge gin ngam sor ngay.

²⁴ Irera' fan nike pi' Got fare pa'ef ni nge yib i yoloy e pi thin ney.

²⁵ "Ba'aray e pin'en nike yoloy: Mathe'eg, mathe'eg, tomalngin, kuweg.

²⁶ Ba'aray fan: fan e mathe'eg e aram e ke turguy Got e rran ko gagiye rom, ni aram e ke museg;

²⁷ ma fan e tomalngin e aram e kem'ay i thabthabel nigem ka ni guy ni kayigi gel e ba'ud rom;

²⁸ ma fan e kuweg e aram e kem'ay i kuweg e gagiye ni ga be tay ka ni pi' ngak yu Media nge yu Persia."

²⁹ Ka chingiyal'nem me yog Belshazzar ni nga nin' madan e pilung nib re'en *purple* nga daken Daniel, min the' ba chen nib gol nga belel'ugun ni aram e kan tay fan. Me tay ni ir e bin dalip e liw u tan pa'.

³⁰ Ka re nep' i n'em min thang e pogofan rok Belshazzar ni Pilung nu Babylon,

³¹ me yib Darius ni be' u Media nge kol tafen e pilung nge mang ir e gagiye. Re ngiyal' i n'em e nga nel' i ragag nge l'agruw e duw yangren Darius.

6

Daniel nnin' ngalan ba low ni tafen e layon

¹ Me duwgiliy Darius u wan' ni nge turguy 120,000 e governor ni ngar ted murung'agen ga'ngin e gin ma gagiye nge.

² Me duwgiliy Darius Daniel nge ku l'agruw e girdi' ni yad e ngu'ur guyed e maruwel ko fapi

governor miyad guy ngu'un tay nga tagil' e tin keyog.

³ De n'uw nap'an me m'ug ni kabfel' e maruwel ni be tay Daniel ngak fa gal nem e girdi' nge fapi governor. Bochan e yugub pag feni llowan', ma aram me leamnag fa en ni pilung ni nge tay Daniel ni ir e ngi i tay murung'agen ga'ngin e gin ma gagiyegnag.

⁴ Ma fa galicha' ni yow ma guy e maruwel ko fapi tafanow nge pi governor ra guyed rogon ni ngar pir'eged ban'en ni thibngin Daniel u rogon ni be tay murung'agen ga'ngin e gin ma gagiyegnag fare pilung. Machane dar pir'eged thibngin ara ban'en nike kirebnag, ya ma par Daniel nib yul'yul' ma der ngongliy ban'en nib oloboch ara ba kireb.

⁵ Me lungurad, "Dariy ban'en ni thibngin Daniel ni gadad ra turguy nga dogned nike rin' ban'en nib kireb, kemus ni gadad ra ngongliy ban'en nib togopluw ko ba' rok e taliw, ma aram e sana ra togopluw ngay nge yib thibngin."

⁶ Mranod ngar guyed e en ni pilung me lungurad ngak, "Darius ni Pilung, ngu'um par ndariy n'umngin nap'an!

⁷ Gamad gubin e pi'in gamad be tay murung'agen ga'ngin e gin ga ma gagiyegnag, ni aram e gamad e pi'in ni gamad ma guy e maruwel, nge pi governor, nge pi ta'ayuw ko governor nge ku boch e pi tolang e ke ta'reb lungmad ni gur pilung e ga ra tiriggiliy bbugithin mag guy ni dab nthilyeg. Ngamog ni guyey e rran ni nga ni par ndariy be ni nge wenignag ban'en ngak ba got ara be', ya kemus ni gur e en ni pilung e yira rin'ngom. Ma en nra th'ab e re motochiyel rom ney e yira yin'

ngalan fare low nib sug ko layon.

⁸ Ere gur pilung e ngam sayin ko re motochiyel ney ngan fanay nib motochiyel ko girdi' nu Media ngu Persia ni dabiyag i thilyeg.

⁹ Ma aram me sayin Darius ni Pilung ko fare bugithin.

¹⁰ Fa'ani nang Daniel ni kan sayin ko fare gi babyor, me yan nga tabinaw. Ma bay ba senggil ko thal ni lang ko naun rok nib sap e winda riy nga Jerusalem. Bod ni ku ma rin' ni gubin e rran, ma garbug nga but' u langan e winda rok nib mab nge meybil ngak Got ni dalip yay u reb e rran.

¹¹ Me guy fapi girdi' Daniel ni be meybil ngak Got,

¹² miyad yan ni yad gubin u ta'bang ngak e en ni pilung ngranod ra adaw niged Daniel ngak. I lungurad, "Pilung, kam sayinnag bbugithin ni fa guyey i rran ni kamog e fa'an yira pir'eg be' riy ni be wenignag bbugithin ngak ba got ara be', ni fa'anra gathi gur e ke wenignag ngom, ma nganin' ngalan fare low ni tafen e layon."

Me fulweg fare pilung ni ga'ar, "Er rogon, re thin nem e thingar ni fol riy ni bod e pi motochiyel rok yu Media nge yu Persia, ni dabiyag ni ngan thiliyeg."

¹³ Ma aram miyad weliy ngak e en ni pilung ni lungurad, "Fa'anem i Daniel, ni reb fapi kalbus nni fekrad u Judah ngaray, e der tayfam i gur pilung, ma der fol ko fare motochiyel ni kam pi'. Ya be meybil ni dalip yay u reb e rran."

¹⁴ Fa'ani rung'ag e en ni pilung ni aram rogon, me kireban' me par ngi i leamnag rogon e n'en nra

rin' me siy ku ni pi' e binem e gechig ngak Daniel. Me par ni be leamnag nge aw e yal'.

¹⁵ Me sul fapi pumo'on ngak me lungurad ngak, "Gur pilung e ga manang ni rogon e pi motochiyel rok yu Media nge yu Persia e dariy bbugithin ni nge sayin e en pilung ngay ni ku yira thiliyeg."

¹⁶ Me pi' fare pilung e thin ni nga ni fek Daniel nganin' ngalan fare low ni tafen e layon. Me ga'ar ngak Daniel, "Fare Got rom ni ir e ri ga be pigpig ngak u fithik' e yul'yul', e ir e nge ayuwegnem."

¹⁷ Miyad fek ba gaf i malang ngar upunguyed nga langan fare low. Me tay e en ni pilung e pow rok ngay ni pow ko pilung nge pow rok e pi tolang ni bay nga tan pa' ni fan e nge dariy be' ni nge guy rogon nge ayuweg Daniel.

¹⁸ Me sul e en ni pilung nga tafen me par e re nep' i n'em nde yag ni nge kay ban'en ara guy e tin ni yima paleg owchen ngay. Ma de mol.

¹⁹ Ma nap'an ni be puf e woch me yan e en ni pilung ko fare low nib gur.

²⁰ Ma fa'ani chugur ngay, me tolul u fithik' e magafan' ni ga'ar, "Daniel, ni tapigpig rok fare Got ni be par nib fos! Mog, ke yag rok fare Got nri ga ma pigpig ngak u fithik' e yul'yul' ni nge ayuwegnem rok fapi layon?"

²¹ Me fulweg Daniel ni ga'ar, "Pilung rog, ngu'um par ndariy n'umngin nap'an.

²² Got e ke l'oeg e engel rok ke yib i m'ag l'ugun fapi layon ndabiyag ni ngar rin'ed ban'en ngog. Ke rin' ni aray rogon ya manang ndawor gu bucheg ban'en, nge bochan e dawor gu rin' e kireb ngom i gur pilung."

²³ Mri felfelan' fare pilung me yog ni nga ni girengiy Daniel u lan fare low ngalang. Ma aram miyad girengiy ngalang miyad guy ni dariy bochiyang nike maad'ad u downgin, ni bochan e pagan' rok ngak Got.

²⁴ Me yog fare pilung ni urngin fapi girdi' nrabad ra adaw niged Daniel ngak e ngan uneg e ppin rorad ngorad nge pifakrad nga nin'rad ngalan fare low ni tafen e layon. Dawor ra awgad nga t'ay e low me og e layon ngorad nge tet'ar urngin e yil u dowrad.

²⁵ Me yol Darius ni Pilung ngak e girdi' u urngin e nam, nge pi racha', nge pi thin u fayleng ni ga'ar:

“Ngu'um pired ni bfel' rogomed.

²⁶ Gu be yog ni ga'ngin e gin gu ma gagiyegnag e nge par gubin e girdi' riy ni bay madgun fare Got rok Daniel u wun'rad ma ngu'ur liyorgad ngak:

“I ir ba Got ni be par nib fos

ma bayi gagiyeg ni dariy n'umngin nap'an.

Ma gagiyeg rok e dariy e n'en nra rin' me yag nni kirebnag,

ma gelngin e dariy e n'en nra rin' me mus.

²⁷ Ma ayuweg e pogofan mma chuwegey u fithik' e riya';

ma ngongliy e tin yira ngat ngay nge pi maang'ang

u tharmiy ngu but'.

Ke ayuweg Daniel rok e layon.”

²⁸ Ma Daniel e i par ni bfel' rogon u nap'an ni Darius e pilung nge nap'an ni Cyrus ni be' u Persia e pilung.

DANIEL NI WELIY E PIN'EN NI BE PIG OWCHEN BE GUY

7

(7:1–12:13)

Fa aningeg i gamanman ni guy Daniel u malik'ay

¹ Bin som'on e duw ni Belshazzar e pilung nu Babylon, e gag Daniel e gu lik'ay ni nep' gguy ban'en u malik'ay rog; mu gu yoloy e re lik'ay rog nem nga babyor, ere ba'aray e tin ni gu yoloy nga babyor,

² ni tin ni gguy u malik'ay e re nep' i n'em.

I thow e nifeng nge yib u gubin yang nge pug e day,

³ Me yib aningeg e gamanman ni ba ga' u t'ay e regur ngalang, nra reb ma ba thil nga reb.

⁴ Bin som'on e bod ya'an ba layon ma bay pon ni bod ba arche' ni *eagle*. Ma nap'an ni ku gu be changar, min pof pon. Min suwonnag fare gamanman nge sak'iy ni bod ba girdi'. Min pi' laniyan' e girdi' ngak.

⁵ Mu gguy e bin migid e gamanman ni bod ya'an ba gamanman ni *bear* nike sak'iy ko fa gal raba' nem i ay ni bay nga tomur, ni bay dalip i yaw u l'ugun nike k'ad, ma bay ba lam ni be ga'ar ngak, "Mu longuy e ufin ngam fos."

⁶ Ku gu be changar mu gguy yugu reb e gamanman ni bod ya'an ba *leopard*, ni aningeg pon ni bay u daken keru', ni bod pon e arche', ma aningeg lolugen. Ma ka ni pi' gelngin ni nge gagiyeg.

⁷ Ma nap'an ni ku gu be changar, mu gguy e bin aningeg e gamanman, nrib tamdag ya'an ni yira

rus ngak, ma ba gel. Ma bay nguwelen ni gagang' ni wasey, me par ni yugu be longuy ma be popof e n'en ke kol ma be yot'yot' e tin ke magey riy; ma de bod reb fa tinem e gamanman. Ma ragag e gagey rok,

⁸ ma nap'an ni ku gu par ni ku gu lik'ath ko pi gagey rok nem, mu gguy bochi reb e gagey ni be yib ngalang u fithik' fa tinem. Me aw nga dalip fapi gagey ni immoy nge pug ngalang. Ma bay lan mit ni bod lan mit e girdi', ma bay l'ugun ni bod l'ugun e girdi', ma be yog ni ir e sorok ma be ufanthin.

Daniel ni guy fa'anem ni kab kakrom i yib ni immoy

⁹ Nap'an ni ku gu be changar, min tay e pi chiya ni nge yan i par e pi'in ni pilung ngay. Fa'anem ni kab kakrom i yib ni immoy e yan i par nga daken reb. Ma mad rok e bod feni wechwech e ayis nma mul u lang nga but', ma piyan lolugen e bod e tin th'abi klin bunu'en e saf. Ma chiya rok ni kan tay nga daken e tayapyap nnify.

¹⁰ ni be yib ba yil' i daramram riy. Ma pire' ni pire' e biyu' e girdi' ni yad bay u rom ni ngar pigpiggad ngak, ma ra'ay e *million* e karbad ra sak'iygad nga p'eowchen. Me tabab fare puf oloboch min pithig yu ke babyor.

¹¹ Ma nap'an ni ku gu be changar mu gu rung'ag laman fa binem e gagey ni be yog ni ir e ba sorok ni be ufanthin. Ma nap'an ni ku gu be changar, min li' fa bin aningeg fapi gamanman min fek nganin' nga fithik' fare daramram nge yim'.

12 Ma tin ni kabay fapi gamanman e nchuweg gelngirad, min pagrad ngu'ur pired ni bay n'umngin nap'an ni kan turguy.

13 Nap'an ni gu be guy e pin'ey u malik'ay rog ni nep', mu gguy be' ni bod ya'an ba girdi', nike yib e manileng i ing, ma be chugur i yib min fek i yan ngak fa'anem ni kab kakrom i yib ni immoy.

14 Min pi' mat'wun ko gagiyeg ni nge tay ma ngan tay fan, ma nge par ni ir e pilung, ya girdi' u urngin e pi nam, nge pi racha', nge pi thin e ngu'ur folgad rok. Ma mat'wun ko gagiyeg ni nge tay e bayi par ndariy n'umngin nap'an, ma gagiyeg rok e dabimus.

Pin'en ni guy Daniel nni weliy fan ngak

15 Pin'en ni gguy u malik'ay rog e gu rus ngay, mu gu par ni kari magafan'ug.

16 Mu gu wan ngak bagayad fa pi'nem ni yad ba sak'iy u rom mu gu wenig ngak ni nge weliy fan ngog ni gubin. Ma aram me weliy fan ngog.

17 "Aningeg i gamanman ney ni gang' e aningeg i pilung ni bay ra sumgad nga fayleng.

18 Ma girdi' ko fare Got ni Ir e Th'abi Tolang e bay yib gelngin ngorad nge par rorad ni dariy n'umngin nap'an."

19 Ma gu ba'adag ni nggu nang murung'agen fa bin aningeg e gamanman, ni yugu ba thil ko fa tinem e gamanman ma rib tamdag ya'an, ni bay nguwelen ni wasey ma bay k'eyngun ni *bronze*. Yugu be par ma be longuy ma be popof e n'en ke kol ma be yot'yot' e tin ke magey riy.

²⁰ Ma gu ba'adag ni nggu nang murung'agen fa ragag i gagey ni bay u lolugen, nge gfa binem ni fini yib u tomur nge yib i pug dalip ko fapi gagey nge mul. Bay lanmit nge l'ugun ni be yog ni ir e sorok, ma be ufanthin. Kab tamdag ya'an ko fa tin ba'aram e gagey ni immoy.

²¹ Ma nap'an ni ku gu be changar, me m'ag fare gagey e mael ngak e girdi' rok Got nge gel ngorad.

²² Me yib fa'anem ni kab kakrom ni immoy nge yib i pufthin nagraad me fol ngak e girdi' rok Got ni Ir e Th'abi Tolang. Ya aram e ke taw nga nap'an ni girdi' rok Got e ngan pi' gelngirad ngar pired ni yad e ngar manged pilung.

²³ Ba'aray fan nni weliy ngog: "Fa bin aningeg e gamanman e aram e bin aningeg e gagiyeg u roy u fayleng, ma ba thil e binem e gagiyeg ko tin ba'aram e gagiyeg. Ra pirdi'iy e fayleng ni polo' me yot'yot' nga but.

²⁴ Fa ragag i gagey e ragag i pilung ni yad e bay rogned e thin ko fare gagiyeg ni polo'. Ma bay ki yib i m'ug reb e pilung; ma bayi par nrrib thil rok e tin nib m'on e pilung, ma bayi gel ngak dalip e pilung.

²⁵ Bayi welthin nib togopluw ku Got ni Ir e Th'abi Tolang me gafgownag e girdi' rok Got. Ya bayi guy rogon ni nge thiliyeg e pi motochiyel rorad nge pi madnom ni yad ma madnomnag, ma bayi par e girdi' rok Got u tan gelngin ni dalip nge baley e duw.

²⁶ Ma aram e bayi tabab e puf oloboch, min chuweg gelngin rok min thirif u but'.

²⁷ Gelngin nge buguwan nge gagiye rok e pi pilung nu fayleng e bay ni pi' ngak e girdi' rok fare Got ni Ir e Th'abi Tolang. Gelngirad ni kar manged pilung e dabimus, ma urngin e pi pilung nu fayleng e bay ur pigpiggad ngorad ma yad be fol ko thin rorad."

²⁸ Kemus murung'agen e tin ni gu guy. I gag Daniel e ri gu rus nge m'ay racha'en owcheg, machane mu gu tay rog ni gubin nda gu weliy.

8

Daniel ni pilyeg e changar rok nge guy ba saf ni pumo'on nge ba kaming

¹ Re duw i n'en ni gaman e dalip e duw ngay nike pilung Belshazzar, me pilyeg e changar rog ni aram e yay ni l'agruw ngay.

² Yiggu dada' ma gu bay u lan fare binaw nu Susa ni kan yororiy u lan e nug nu Elam. Ni ku gu sak'iy u charen e lul' ni Ulai,

³ mu gu pug owcheg ngalang mu gguy ba saf ni pumo'on ni l'agruw i gagey rok u rom u charen e lul', reb e ba n'uw ma bbe'ech boch nga reb.

⁴ Mu gu par ngu'ug yaliy fare saf ni pumo'on ni be furuy e gagey rok ngalan e ngal, nge ngalan e lel'och, nge ngalan e yimuch. Dariy reb e gaman-man nrayag ni nge taleg ara mil rok. Ya be rin' e tin ni ba'adag ma be gel e ufanthin rok i yan.

⁵ Nap'an ni ku gu be leamnag ko mangfan e ren'em, me yib ba kaming ni pumo'on u lan e ngal ni be mil, ni be yan nrib machreg ndakir math ay nga but'. Ma bay ta'ab gagey nib ga' u thilin owchen.

⁶ Ma fa'ani yib ngak fare saf ni pumo'on ni l'agruw e gagey rok ni fa'ani gguy nib sak'iy u to'oben fare lul', me yan ngak ni be mil nike musmus nga machargin.

⁷ Mu gguy nike cham ngak fare saf ni pumo'on. Me aw ngak ni kari damumuw me t'ar fa gali gagey rok. Ma fare saf ni pumo'on e par nike m'ay gelngin, me thig nga but' me par fare kaming ngak ngi i yot'yot' nga but'. Ma dariy be' nrayag rok ni nge ayuweg.

⁸ Ma re kaming nem e be munmun ma be gel e tolngan' rok nge ufanthin, machane nap'an ni yan i taw nga gelngin fare kaming me m'ing fare gagey rok. Me yib i for aningeg e gagey ni ba ga' u luwan, nra reb ma gin ba sor ngay.

⁹ Me yib buchi reb e gagey u reb fa aningeg i gagey. Me taw gelngin ko yimuch nge mada' ngalan e ngek, nge taw ko fare nam ni micheg Got nra pi' ko girdi' rok.

¹⁰ I yan gelngin nge mada' ko ngiyal' nrayag ni nge cham ngak fa raba' i salthaw nu tharmiy, nge pi t'uf, me luf boch e t'uf nga but' ngi i yot'yot' nga but'.

¹¹ I mus ngak fak e Pilung rok fa raba' i salthaw nu tharmiy niki togopluw ngak, ni taleg e pi maligach ni yu rran ni yima pi' ngak, me kirebnag e Tempel rok.

¹² Me yin' e denen luwan e pi maligach ni yima pi' ni yu rran, ma bin riyul' e pigpig e nin' nga but'. Ma fare gagey e i mon'og urngin e tin ni i rin'.

¹³ Mu gu rung'ag laman ba engel ni fith ngak yugu reb e engel ni be ga'ar, "Uw n'umngin nap'an

ni bayi par e pin'en ni ba'aray nike pilyeg e changar kan guy? Uw n'umngin nap'an nra par fare denen ni ubchiya' u luwan e pi maligach ni yu rran? Uw n'umngin nap'an ni yira yot'yot' fa raba' i salthaw nu tharmiy nge fare Tempel nga but'?"

¹⁴ Me fulweg fa binem e engel ni ga'ar, "Nge par ni 2,300 e kadbul nge blayal' ni aram n'umngin nap'an ni dab ni pi' e maligach. Ma aram e bay ni fulweg e Tempel nga rogon."

Gabriel ni weliy fan fare changar ni pilyeg

¹⁵ I gag, Daniel, e ug guy rogon ni nggu nang fan e pin'em nike pilyeg e changar rog kug guy. Ma yug gin ma ke sak'iy be' nga p'eowcheg.

¹⁶ Mu gu rung'ag laman ba girdi' nike non u ba'nem e lul' ni Ulai ni be ga'ar, "Gabriel, mu weliy fan ngak e cha'nir e tin ke guy."

¹⁷ Me yib Gabriel i sak'iy nga chereg, me yib e marus ngog nib gel nggu thig nga but'.

Me ga'ar ngog, "Fak e girdi', ngam nang fan e tin kam guy, ya be yip' fan e pin'en bay yib ko tomuren e fayleng."

¹⁸ Nap'an ni ka be non, mu gu par u rom u but' nda kug nang ban'en. Me kol pa'ag nge sak'iy nige ngalang,

¹⁹ me ga'ar, "Ngggu dag ngom wenegan e damumu-wok Got ni bay yib. Tin kam guy e be yip' fan e ngiyal' ni ba'aram ko tungun.

²⁰ "Fare saf ni pumo'on ni kam guy ni l'agruw e gagey rok e be yip' fan e nam nu Media ngu Persia.

²¹ Fare kaming ni pumo'on e aram e nam nu Greece, ma fare gagey ni ba ga' ni bay u thilin owchen e aram e bin som'on e pilung.

²² Fa aningeg i gagey ni fa'ani yib i bogor ko fa ngiyal' ni ba'aram ni m'ing e bin som'on e gagey e re nam nem nni guruynag nge par ni aningeg guruy nra reb e pilung ma be gagiyegnag bang, machane dabiyaq ni nge ta'reb gelngirad ko fa bin som'on e pilung ni i gagiyegnag fare nam ni polo' ko som'on.

²³ “Nap'an nra chugur nga tungun e gagiyeg ni yad be tay, ma ke yan i par e ngongol rorad ni kari kireb ndabisiy ni ngan gechig nagraq, ma bay yib reb e pilung nga tomurraq nib gelan', ma rib kireb, ma ba sabanban.

²⁴ Bayi gel gelngin i yan, machane gathi ir e gelngin. Ba gel e mogothgoth ni bayi k'aring ma urngin e tin nra ngongliy mra yan i aw nga tagil'. Ba gel e gafgow ni bayi tay ngak e girdi' nib gel, nge ngak e tirok Got e girdi'.

²⁵ Ma bay i mon'og i yan e tin ni be rin' u fithik' e sabanban ni bochan e ba sasaliyeb. Bay i par nib ufanthin me li' bo'or e girdi' ni yugu yad ra gin ma ke og ngoraq. Ma bayi togopluw ngak fare Pilung ni ir e th'abi ga' u fithik' e pilung, machane bay ni thirif u but' ni gathi gelngin e girdi' e bay ni maruwel ngay.

²⁶ Ren'ey ni kam guy ni pi gamanman ni mali-gach ni yibe pi' ni blayal' nge kadbun ni ka ni weliy fan ngom e ba riyul'. Ere ngam tay nib mith, ya kab n'uw nap'an mfini yib i m'ug nib riyul' e pin'ey ni kam guy.”

²⁷ I gag Daniel e gu par ni gowa nchuchuyeg nga but' mu gu par ni in e rran ni gub m'ar. Ma aram mu gu sak'iy nggu sul ko maruwel nike pi' e en ni

pilung ngog, machane gu par nike balyangan'ug ko tin ni kug guy ya de yag ni gu nang fan.

9

Daniel ni meybil ni fan ko girdi' ko nam rok

¹ Darius ni be' nib mo'on ni fak Ahazuerus, nni gargeleg ni be' u Media, e ir e mang pilung ko nam nu Babylon.

² Bin som'on e duw ni mang pilung, e gag Daniel e ug be'eg fapi babyor nib thothup ngu'ug leamnag fa medlip i ragag e duw ni bayi par yu Jerusalem nike mogothgoth, ni bod rogon ni weliy SOMOL ngak Jeremiah ni profet.

³ Mu gu par ngu'ug meybil ngak SOMOL ni Got, ni gu be wenig ngak, ma ku gu pag e abich, ma ku gon' e mad ni tutuw, ku gu wan gu par nga fithik' e awat.

⁴ Mu ug meybil ngak SOMOL ni Got rog mu gu weliy ngak e denen ni ngongliy e girdi' ko nam rog ni lungug:

“SOMOL ni Got, i gur e th'abi ga' ma gamad be tay fam. Ri gab yul'yul' ko fare m'ag rom ma ga be par nib t'uf rom e pi'in ni gab t'uf rorad ma yad be rin' e tin kamog.

⁵ “Kug denen gad kug ngongliyed e kireb, ma kug ngongliyed e tin nde mat'aw. Kug paged e tin mog ngomad ni nggu rin'ed ma kug pi'ed keru'mad ko tin kam dag ngomad ni ir e bmat'aw.

⁶ Da ug rung'aged e tin i yog e pi tapigpig rom ni fapi profet, ni yad e ur welthingad ngak e pi pilung romad u fithingam, nge ngak e pi'in ni ur gagiyeg niked gamad, nge ngak pi chitamangimad ni kakrom, nge girdi'en e nam romad ni urngin.

⁷ I gur SOMOL, e gubin ngiyal' ni ga be par ni gab mat'aw, ma gamad gubin ni kafaram i yib ni ug ngongliyed e ngongol ni ngan tamra' ngay, ni girdi' ni i par u lan yu Judea ngu Jerusalem, nge urngin piyu Israel ni kam weregrad u lan e pi nam nib chugur nge tin nib mal'af ni bochan e da ur yul'yul'gad ngom.

⁸ Pi pilung romad, nge pi'in ni ur gagiyege nged gamad, nge pi chitamangimad kakrom e ur ngongliyed e ngongol ni ngan tamra' ngay mu ur denengad nib togopluw ngom i gur Somol.

⁹ I gur e ga ma runguy e girdi' ma ga ma n'ag fan u wun'um e kireb rok e girdi', yug aram rogon ni u gu togopluw gad ngom.

¹⁰ SOMOL ni Got romad, da ug rung'aged e thin rom ko fa ngiyal'nem ni mog ngomad ni ngu'ug ngongol gad nrogon fapi motochiyel ni gur e mpi' ngomad u pa' fapi profet ni tapigpig rom.

¹¹ Urngin piyu Israel ni kar th'abed e pi motochiyel rom ma kar siyegned ni ngar motoyilgad ko tin ni kamog. Kug denen gad nib togopluw ngom ma kam girengiy nga dakenmad fapi buch wa'athan ni bay ni kan yoloy u lan e Motochiyel rok Moses, ni tapigpig rom.

¹² Kam rin' e tin mog ni bay mu rin' ngomad nge ngak e pi'in ni ur gagiyege nged gamad. Kab gel e gechig ni kam pi' ngak yu Jerusalem ko gechig ni kam pi' ngak yugu reb e binaw u roy u fayleng.

¹³ Ke yib ngomad urngin fapi gechig ni bay murung'agen u lan e Motochiyel rok Moses. SOMOL ni Got romad, mus ko chiney ma dawor gu guyed rogon ni nggu pi'ed keru'mad ko denen ni gamad

be rin' nggu warod nga lanin'um ara gu folgad ko tin kamog ni aram e tin nib riyul'.

¹⁴ Gur SOMOL ni Got romad e mpar ni kam fal'eg rogom ni ngam gechig nagmad, ma ga rin', ya gubin ban'en ni ga ma rin' e bmat'aw, ya gamad e da gu folgad ko tin mog.

¹⁵ "Somol ni Got romad, mu dag gelngim ya mu fek e girdi' rom nga wuru' yu Egypt, ma gelngim e dawor ni pag talin. Kug denen gad; ma kug ngongliyed e kireb.

¹⁶ I gur e gab mat'aw, ere dab kum damumuw ngak yu Jerusalem, ya ir e binaw rom, ni fare burey rom nib thothup. Urngin e girdi' ko pi nam ni yad ba chugur ngay e yad be changar nga but' ngak yu Jerusalem nge ngake e girdi' rom ni bochan e denen ni kug rin'ed nge pi kireb ni i ngongliy e pi chitamangimad.

¹⁷ Got, mu rung'ag e meybil rog nge wenig ni gu be tay ngom. Mu fulweg nga rogon e Tempel rom ni kan gothgothay; mu fulweg nga rogon ya nge nang urngin e girdi' ni gur e Got.

¹⁸ Got, mu telim ngomad; mu sap ngomad ngam guy e gafgow ni kug pired nga fithik' nge gafgow nike tay fare binaw ni kan tunguy fithingam ngay. Gamad be meybil ngom ya ga ma runguy e girdi', ma gathi bochan e kug rin'ed e tin nib mat'aw.

¹⁹ Somol, mu rung'ag e meybil romad. Somol, mu n'ag fan u wun'um e kireb romad. Somol, mu telim ngomad ma ga ngongol nge nang urngin e girdi' ni gur e Got, dab mu sowath. Re binaw ney nge girdi' riy e mmil suwon ngom."

Gabriel ni weliy fan fare yi'iy

²⁰ Gu par ni gu be meybil ma gu be puwofay nag e denen rog nge denen rok e girdi' ko nam rog nu Israel ngak SOMOL ni Got rog ni nge fulweg e Tempel rok nib thothup nga rogon.

²¹ Nap'an ni gu be meybil, me Gabriel ni fa'anem ni ka'ag guy ko fa yanem ni pilyeg e changar rog, nike changeg i yib nga but' ko gin gu bay riy. Ni aram e ngiyal' ni yima pi' e maligach ni blayal'.

²² Me weliy fan ngog ni ga'ar, "Daniel, kugub ngaray ni nggu ayuwegnem ngam nang fan fare yi'iy.

²³ Fa'an mu tabab ko wenig ngak Got, me fulweg Got taban e tin ga be wenig nag ngak. Kugub ni nggu weliy ngom e fulweg riy, ya gab t'uf rok Got. Mu uthum e lim nggu weliy fan ngom e tin mu guy ko fa ngiyal' ni piliyeg e changar rom.

²⁴ "Medlip yay e medlip i ragag e duw n'umngin nap'an nike duwgiliy Got ni nge taw ngay me tal e girdi' ko nam rom nge girdi' ko fare binaw rom nib thothup ndab kur rin'ed e kireb ma dab kur ngongliyed e denen. Me n'ag Got fan e denen me pi' e tin nib yal'uw ni bayi par ni dariy n'umngin nap'an, ya tin mu guy ko fa ngiyal' nni piliyeg e changar rom nge fare yi'iy e nge yib i m'ug nib riyul' min pi' fare Tempel nib thothup nga pa' SOMOL.

²⁵ Mu telim ko tin ba'aray ma ga tay uwan'um ngam nang: Ngiyal' ni nog ni ngan fulweg yu Jerusalem nga rogon nge yan i mada' ko ngiyal' nike yib e en nike turguy Got ni nge gagiyege, e medlip yay e medlip e duw nap'an. Bay ni fulweg yu Jerusalem nga rogon ni kanon' e yu pa' i kanawo' riy, ma kansuwoneg e pi yoror nib long-

biy e binaw ni fan ko mael, ma bayi par ni medlip yay e nel' i ragag nge l'agruw e duw, machane bayi par ni ba ngiyal' ni ba yo'or e wagagey nge gafgow.

²⁶ Ma bayi m'ay e ngiyal'nem ni Got e ke turguy ma bay ni thang e pogofan rok fa en ni turguy Got ni nge gagiyeg, ndariy ban'en nike bucheg. Re binaw nem nge fare Tempel ni bay riy e bay yib e salthaw rok ba pilung nib gel gelngin ngar buthuged. Ma tomur riy e yib ni bod e lul' ni sugubur nge yib e ran riy i tharey e binaw nib tomgin nike fek e mael nge mogothgoth i yib ni Got e ke tiriggiliy.

²⁷ Ma re pilung nem e bayi par ni bay e tha' nib mudugil u thilrad bo'or e girdi' ni medlip e duw, mra yan dalip nge baley e duw ma bayi taleg e pi maligach nge pin'en ni yima ognag. Ma Fare N'en ni Th'abi Dabuy* e bay ni tay ko gin th'abi tolang ko fare Tempel me par u rom nge mada' ko ngiyal' ni nge taw nga tol' e cha' ni ir e tay ngaram ni Got e ke tanomnag ni nge aw ngak."

10

Daniel nni piliyeg e changar rok u charen e lul' ni Tigris

¹ U lan e bin ba'aram e duw ni gaman e dalip ngay ni Cyrus e pilung nu Persia, me yib i gagyel ba thin ngak Daniel ni ku yima pining Belteshazzar ngak. Re thin nem e rib riyul' machane rib

* **9:27 FARE N'EN NI TH'ABI DABUY:** Ba liyos rok e pi'in ndar nanged Got nra n'ufed ngalan e Tempel u Jerusalem, ni yad fa pi'in nra m'aged e mael nga Jerusalem (ku arrogon ni bay ko 1 Ma 1:54-61)

mo'maw' ni ngan nang fan. Ma aram mi ni piliyeg e changar rok nge nang fan.

² I gag Daniel e dalip e wik ni gu par nrrib kireban'ug.

³ Da gu way e ggan ni bfel' ara gu way e ufin, ara gu unum e wayin, ara gu rawey lolugeg nge yan i mada' ko ngiyal' nike m'ay dalip e wik.

⁴ Me rofen ni rliw' nge aningeg e rran ko bin som'on e pul ko duw ma gu bay ni gub sak'iy u charen fare lul' nib ga' ni Tigris fithingan.

⁵ Mu gu sap mu gguy be' nib mo'on nike yin' e mad nib wech ma bay bangi leed ni gol nrrib fel' u lukngun.

⁶ Ma downgin e be galgal ram'en ni bod ba churwo'. Ma owchen e be galgal ram'en ni bod e uluch ni be mat, ma lan mit e bod ba nify ni be daramram. Ma pa' nge ay e be galgal ram'en ni bod e *bronze* ni kan gichiy, ma laman e bod e girdi' ni pire' ni pire' ni tolul.

⁷ Kemus ni gag e gguy e pin'ey. Ma pi pumo'on ni yad be un ngog e dariy ban'en nra guyed, machane yib e marus ngorad nib gel, miyad mil ngranod ra mithgad.

⁸ Mi ni pageg u rom ni go' gag ngu'ug guy e pin'em, ni bogi n'en ni yira ngat ngay. Mu gu par ndakuriy gelngig ma ke pig owcheg ngabang ni dabki poyeg be'.

⁹ Fa'an gu rung'ag laman nike non mu gu thig nga but' nda kug nang ban'en mu gu par u but' ni gub palpal.

¹⁰ Me koleg ba pa'ef nge chibiyeg nggu todong nga pa'ag nge bugug, ni ku gu be t'on.

¹¹ Me ga'ar ngog, "Daniel, gab t'uf rok Got. Mu sak'iy ngam uthum e lim ko tin nggog ngom. Ka nol'igeg ni nggub ngom." Fa'ani yog e re bugithin ney, mu gu sak'iy, ni ku gu be t'on.

¹² Me ga'ar ngog, "Daniel, dab mu rus. Ya Got e ke rung'ag e meybil rom ko fa rofen ni som'on ni mu duwgiliy u wun'um ni ngam sobut'nag lanin'um nge yag ni tamilangan'um. I gag e kagub ni taban e meybil rom.

¹³ Fare engel ni ir pilungen e nam nu Persia e rliw' nge ta'reb e rran ni togopluw ngog; me Maikal, ni reb fapi pilungen e engel e yibi ayuweg-neg, ya kan pageg u rom u lan yu Persia ni go' gag rok fare pilungen e nam nu Persia.

¹⁴ Ku gub ni nggu tamilangnag lanin'um ko tin bayi rin' e girdi' ko nam rom. Fa pin'en ni kam guy e bogi n'en ni bay fini yib."

¹⁵ Fa'ani yog e ren'ey, mu gu lik'ath nga but' nda gog ban'en.

¹⁶ Ma aram e fare engel ni bod ya'an ba girdi', e k'iyag pa' nge math nga dap'il'ugunag. Mug ga'ar ngak, "Siro', ran'ey nike pig e changar rog kug guy e ke me'waer nigeg ndabkiyag ni gu par ndab kug t'on.

¹⁷ Gu bod ba sib ni be sak'iy u p'eowchen e masta rok. Ere uw rogon ni nggu non ngom? Dakuriy gelngig ara pogofan nike magey u fithik'ag."

¹⁸ Me math ngog bayay, mu gu thamiy rog nike yib gelngig.

19 Me ga'ar ngog, "Gab t'uf rok Got, ere dabi magafan'um ara mu tamdag. Mu par ndab mu rus."

Ma fa'ani yog e re bugithin ney nge mu', mu gu thamiy rog nike yib gelngig me lungug ngak, "Siro', mu weliy ngog e tin ngamog ngog. Ya kam ayuwegneg ke yib gelngig."

20-21 Me ga'ar, "Mog, ga manang fan ni ku gub ngom? Ku gub ni nggu tamalang nigem ko n'en ni kan yoloy ngalan *fare Babyor ko Riyul'*. Ma chiney e nggu sul nga Persia nggu cham ngak fare engel ni pilungen e nam nu Persia. Nge mu' ma bay yib i m'ug fare engel ni pilungen e nam nu Greece. Dariy be nra ayuwegneg kemus ni Maikal, ni ir e ma matanagiy yu Israel.

11

1 Ke par ni ir e be ayuwegneg mi ir e be yoror rog.

2 Ma n'en ni nggu weliy ngom e chiney e ba riyul'."

Nam nu Egypt ngu Syria

"Kabay dalip e pilung ni bay rabad ngar gagiyeg niked yu Persia, ma bay yib e bin aningeg u tomur rorad, ni kab gel feni fel' rogon ko tin ba'aram e pilung nib m'on rok. Ma bayi yan i mus nga rogon gelngin nge fel' rogon rok me mael ngak e nam nu Greece.

3 "Ma aram e bay yib ba pilung nib falu' ko mael. Ma ba ga' yang e nam ni bay i gagiyegnag mi i rin' e tin ni ba'adag.

4 Ma nap'an nra yan i tun gelngin, me wear e gin be gagiyegnag nge par ni aningeg guruy. Ma

pi'in owchen e gathi yad e bay ur gagiyeg niked. Ya yugu boch e girdi' e bay rabad nga luwan ngu'ur gagiyeggad, machane dabiyag ni nge yan i par gelngirad ni bod ir.

⁵“Ma pilung nu Egypt e bayi par nib gel. Ma reb e pi pilung ko salthaw rok e bayi par ni kab gel ngak me mang ir e gagiyegnag reb e nam ni ka ba ga' boch.

⁶Ma bayi yan in e duw nga tomuren, me pi' e pilung nu Egypt be' ni ppin ni fak ngak e pilung nu Syria nge le'ay ni fan e ngar mangew nga baraba'. Machane gathi bayi par e gal nam nem ni aram rogon, ya fare pin nge figirngin, nge fapi tapigpig rok nra uned ngak ngaram, nge fak e re pin nem, e bay nli'rad ni yad gubin ngarm'ad.

⁷Ma dabi n'uw nap'an nga tomuren ma reb pi girdi'en fare pin e ra mang pilung. Ra cham ko fa raba' i salthaw rok fare pilung nu Syria, nge yan ngalan e gin ni kan yororiy ni fan ko mael, nge li'rad.

⁸Ma bayi fek e piliyos ni ya'an e pi got rorad, nge chagiy nga urngin e pin'en nrrib tolang puluwon nni ngongliy ko gol nge silber, me fek nga Egypt. Ma tomuren boch e duw ni i par ni bay e gapas,

⁹me yib e pilung nu Syria i m'ag e mael ngak yu Egypt, machane bay ni gel nigey ngak nge sul ko nam rok.

¹⁰“Ma pi pumo'on ni fak e pilung nu Syria e bay ra fal'eged rogorad ni fan ko mael miyad kunuy e salthaw ni pire' ni pire'. Ma bay rabad ni bod e ran ni sugbur ni dabyag i taleg ngar chamgad i yan ngar tawgad ko yoror ko pi to'ogor rorad.

¹¹ Ma bayi damumuw e pilung nu Egypt nge cham ngak e pilung nu Syria nge kol fapi salthaw rok ni pire' ni pire'.

¹² Ma bayi uf ni bochan e gel nike tay nge bochan e salthaw ni pire' nike li', machane dabiyag ni nge par i yan nib gel.

¹³ "Fare pilung nu Syria e bayi sul nge kunuy e salthaw ni pire' ko tin ni immoy rok ko som'on. Ma nap'an ni bayi fel' rogon me sul nike fek e salthaw ni pire' ni pire' ma bfel' rogon talin e cham rorad.

¹⁴ Ma pire' e girdi' ni bayi togopluw ngak e pilung nu Egypt. Ma boch e pumo'on ko nam rom i gur Daniel, ni yad ba'adag e cham e bay ra togopluwgad ni bochan e ka ni piliyeg e changar rorad kar guyed bogi ban'en, machane bay ni gel ngorad.

¹⁵ Ma aram e pilung nu Syria e bayi m'ag e mael nga bbinaw ni ka ni yororiy ni fan ko mael me kol. Ma pi salthaw nu Egypt e bay ra paged e cham; ya mus ko tin th'abi falu' u fithik'rad ni bay dabkiyag ni ngar chamgad.

¹⁶ En nike m'ag e mael ngorad e bayi guy e tin ngi i rin' ngorad, ndakuriy be' nra togopluw ngak. Ma bay yib i sak'iy ngalan fare nam, ni micheg Got ko girdi' rok ni taferad, me par nike milfan nga tan pa'.

¹⁷ "Bayi leamnag fare pilung nu Syria ni nge pi' e salthaw rok ni urngin ngar koled e nam rok e pilung nu Egypt ni ga'ngin. Me ngongliy ba m'ag u thilrow, me pi' be' ni bpin ni fak ngak ni nge le'engiy, ya be leamnag ni aram kanawo'en me gel ngak, machane dabiyag ni nge fel' rogon e tin ke leamnag.

¹⁸ Ma bayi m'ag e mael ngak e pi nam ni bay u charen e day me kol bo'or riy. Machane bay ba tolang u reb e nam ni bayi gel ngak me taleg ndabkiyag ni ngi i ufanthin.

¹⁹ Ma bayi sul fare pilung ko nam rok ko yungi n'en ni ka ni yororiy ni fan ko mael, machane bayi waer ko mael, ma aram e dabku ni guy bayay.

²⁰ “Ma bay yib yugu reb e pilung nga luwan, ni bayi l'oeg be' ni ngi i kunuy e tax ya nge yo'or e salpiy ko nam rok. Dabi n'uw nap'an min li' fare pilung ngem', machane gathi bay nli' ko mael.”

Fare pilung nu Syria nib kireb

²¹ Me ul ul fare engel ngay nge weliy ni be ga'ar, “Bin migid e pilung nu Syria e be' nib kireb ndariy mat'wun ni nge pilung, machane yugu ra ni gin ma ke pilung u fithik' e sasaliyeb.

²² Demturug be' nra togoplur ngak, ni mus ko fare Prist rok Got ni Th'abi Ga', ma yira chuwegrad nga ni thirifrad u but'

²³ Bay i ngongliy e m'ag u thilrad yugu boch e nam ni aram e be ban nagra, ma bay i gel i yan, ni yugu aram rogon ni ba nam nib achig e be gagiyeagnag.

²⁴ Bayi m'ag e mael nga bangi nug ni bfel' rogon e girdi' riy ma yad be par u fithik' e gapas, ngi i rin' bogi ban'en ntin ni kakrom e pi chitamngin ma de rin' bagayad. Chugum nge binaw nike kol ko mael e bayi wereng u pa' e girdi' nib fol ngak. Ma bay i leamnag rogon ngi i m'ag e mael ko yungi n'en ni ka ni yororiy ni fan ko mael, machane ba ngoch nap'an.

25 “Ma bayi athamgil nge kunuy e salthaw ni pire’ ni fan e ke leamnag ni nge m’ag e mael ngak fare pilung nu Egypt, ma re pilung nu Egypt nem e bayi kunuy e salthaw ni pire’ ni pire’ nge yag baraba’ i salthaw ngak ni ba ga’ ma ba gel, me fal’eg rogo’rad ni ngar chamgad. Machane bay ni bannag fare pilung nu Egypt ma dabi gel.

26 Pi tafanow ni th’abi chugur ngak e yad e yad ra kirebnag. Ba yo’or e salthaw rok nra yim’ ma raba’ i salthaw rok nem ni palo’ e yira thirif u but’.

27 Ma aram e bayi par e gali pilung nem nga ta’ab tebel ngar abichgow, machane ra bagayow ma tin ntagan e be leamnag, miyow par ngu’ur lifithew l’ugunrow ngorow. Ma dabiyag ngorow e tin yow be finey, ya dawori taw nga nap’an.

28 Pilung nu Syria e bayi sul nga tafen nike fek urngin e chugum ni fek u fithik’ e mael, ma ke duwgiliy u wan’ ni nge kirebnag fare m’ag nib thothup ni bay u thilin Got nge tirok Got e girdi’. Bayi rin’ e tin ba’adag nge mu’ me sul ko nam rok.

29 “Ma bayi munmun miki sul bayay nge m’ag e mael ngak yu Egypt, machane dabiyag ni nge bod fa yanem.

30 Ma bay yib piyu Roma u barkow ngar mael-gad ngak, ma bay i rus ngorad.

“Ma aram e bayi sul ni kari damumuw me guy rogon ni nge kirebnag fare m’ag nib thothup ni bay u thilin Got nge tirok Got e girdi’. Ma bayi fol ko thin rok e pi’in ni kar pi’ed keru’rad ko re m’ag nem.

31 Boch e salthaw rok e bay ra ta’ay niged fare Tempel. Bay ra taleded e maligach ni yu rran

miyad suweg ngalang Fare N'en ni Th'abi Dabuy*

³² Ma bayi sabanbannag fare pilung e pi'in ni kar pi'ed keru'rad ko fare m'ag rok Got ngar manggad ngak, machane girdi' ni yad be folwok rok Got e bay rchamgad ngak.

³³ Ma pi'in yad ba gonop ko thin rok Got e bay ra filed e llowan' rorad ngak bo'or e girdi'. Ma bay ba ngiyal' ni bay nli' boch i yad u fithik' e mael mini urfiy nge yim', ma bochi yad e ni leag e chugom rorad min tayrad nga kalbus.

³⁴ Ma ngiyal' ni ba'aram ni yibe thang e pogofan rorad riy, e bay ni pi' e ayuw ngak e girdi' rok Got, machane pire' e girdi' ni bay yib i un ngorad ni fan e bay e tin yad be chogownag ni nge yag ngorad.

³⁵ Ma boch fapi tayugang' ni yad ba llowan' e bay nthang e pogofan rorad. Machane girdi' e bay ra machalboggad ni bochan e ran'ey. Arrogon ni bay i par i yan ngaram nge mada' ko tomur, ni aram e ngiyal' nike duwgiliy Got.

³⁶ "Pilung nu Syria e bayi rin' nrogon ni ba'adag. Bayi ufanthin ngi i leamnag ni ir e ba ga' ngak e pi got ngi i weliy ni kab tolang ngak fare Got ni Ir e Th'abi Tolang. Bay i par ni be rin' nge mada' ko ngiyal' ni bayi pi' Got e gechig ngak. Ma bayi rin' Got e pin'en nike duwgiliy ni nge rin'.

³⁷ Ma re pilung nem e bayi fek yathin fare got ni i pigpig e chitamngin kakrom ngak, nge fare got nib t'uf rok e pi'in ppin. Ma bayi fek yathin urngin e got, ya bayi leamnag ni ir e kab tolang ngorad.

* **11:31 FARE N'EN TH'ABI DABUY:** Ku arrogon ni bay ko 9:27
11:31 Dan 9:27; 12:11; Mat 24:15; Mrk 13:14 **11:36** Ezk 28:2;
 2 Thess 2:4; Rev 13:5

³⁸ Machane bayi tay fan fare got nma yoror ko yungi n'en ni kan yororiy ni fan ko mael. Ma bayi pi' e gol nge silber nge malang nrib t'uf ma ba tolang puluwon nge boch e tow'ath nrib fel' ngak yugu reb e got ni pi chitamngin ni kakrom e da ur meybilgad ngak.

³⁹ Ma bayi maruwel ngak e girdi' ni yad ma meybil ngak yugu reb e kan ni yad e ngar matanagiyed e yungi n'en ntafen ni ka ni yororiy ni fan ko mael. Ma bayi tolang nag e pi'in nike fel' u wun'rad ni ir e ke mang pilung ma bayi tayrad ko pi liw nib tolang, me pi' e binaw ngorad ni puluwrad.

⁴⁰ "Nap'an nra ganowrug u puluwon fare pilung nu Syria, me cham e pilung nu Egypt ngak, ma fare pilung nu Syria bayi cham ngak nike musmus gelngin, ni bayi maruwel ko *chariot* rok, nge pi os, nge barkow ni pire'. Bayi mael nga bo'or e nam ni gowa' lul' ni sugbur.

⁴¹ Ma ku ra kol fare nam ni micheg Got ko girdi' rok ni ngar tafned nge thang e pogofan rok yu ragag i biyu' girdi'en. Machane girdi' ko pi binaw nu Edom, Moab, nge tin ni magach u Ammon e go' bay ra thaygad ni dabni kolrad.

⁴² Bayi m'ag e mael ngak bo'or e nam, ni mus ngak yu Egypt ndabiyag ni ngar thaygad rok.

⁴³ Gol nge silber nike mithag piyu Egypt nge ku boch ban'en nib t'uf ma ba tolang puluwon e bayi fek. Ma bayi m'ag e mael nga Libya nge nga Ethiopia nge kol.

⁴⁴ Me rus nga murung'agen ban'en ni yib ngak u ngek ngu lel'uch, me mael nike el merin nge li' pire' e girdi'.

⁴⁵ Ma bayi n'uf fapi tent rok ni ba ga' ni tafen nga bangi n'en ni bay u thilin e day nge fare burey ni bay e Tempel riy. Ma bayi yim' ndariy be' u charen ni nge ayuweg."

12

Ngiyal' nike taw ko tungun

¹ Me ga'ar fare engel ni bay ba mad nib wech u daken, "Re ngiyal' i n'em e Maikal, ni pilungen e pi engel, ni ir e ma matanagiy e girdi' rom e bay yibi m'ug. Ma aram e bayi taw nga bangiyal' ni nge gafgow e girdi', ni aram e bin th'abi ga' e gafgow ni ka nap'an ni sum e pi nam. Nap'an nra taw e ngiyal'nem, ma urngin e girdi' ko nam rom ni ka ni yoloy fithingrad ngalan e babyor rok Got e bay ni chuwegrad u fithik' e gafgow.

² Ma pire' e pi'in karm'ad ni bay ra fosgad ko yam'. Bochi yad e bay i par nib felfelan' ndariy n'umngin nap'an, ma bochi yad e bay ur pired ndariy n'umngin nap'an ni yad be tamra' ma dakuriy farad.

³ Ma pi'in yad ba gonop e bayi gal rama'enrad ni bod ram'en lanelang. Ma pi'in ni ur filed ngak bo'or e girdi' ni ngu'ur rin'ed e tin nib mat'aw e bay ur pired ni be gal rama'enrad ni dariy n'umngin nap'an ni bod e pi t'uf."

⁴ Me ga'ar ngog, "Daniel, chiney e ngam uchumiy fare ke babyor ma ga pag e hang ngay nge par nge yan i mada' nga tomuren e fayleng. Ma bo'or e girdi' ni bay ur milgad iyan nge sul, ma bay i ga' e llowan' i yan."

⁵ Mi gag Daniel e gguyl'agruw e pumo'on ni yow ba sak'iy, nra bagayow ma bay nga baraba' fare lul'.

⁶ Bagayow e ga'ar ngak fare mo'on nike yin' e mad nib wech nib sak'iy nib kan boch nga p'ebugul e lul', "Uw n'umngin nap'an me yan i mus e pin'ey ni yibe ngat ngay?"

⁷ Fare mo'on nike chuw ko mad nib wech ni bay u bugul e lul' e pug pa' ngalang nruw raba' me micheg bbugithin nga fithingan Got nib manemus. Mu gu rung'ag nike ga'ar, "Bayi par ni dalip nge baley e duw. Ma nap'an nra m'ay e gafgow ni yibe tay ngak e girdi' rok Got, ma ke lebug gubin e pin'ey."

⁸ Gu rung'ag e tin keyog, machane da gu nang fan. Mu gu fith ni lungug, "Siro', uw rogon ni bayi mus gubin ban'en?"

⁹ Me fuluweg ni ga'ar, "Daniel, ngamman, ya pi thin ney e ngan tay nib mith me par nib mith nge taw ko tungun.

¹⁰ Bo'or e girdi' ni bay ni machalbog nagraad miyad par ni kar yal'uw gad. Girdi' nib kireb e bay dab ra nanged fan, ngu'ur pired ni yad be ngongliy e kireb; ma pi'in yad ba gonop e bay ra nanged fan.

¹¹ "Ngiyal' ni ba'aram ni bay rtalgad ndab kur pi'ed e maligach ni yu rran, ni aram fa ngiyal' ni ngan tay fare N'en ni Th'abi Dabuy* nga tagil', e 1,290 e rran ni bay yib nga tomuren.

12:7 Rev 4:9; 10:5; 12:14 * **12:11** **FAREN'ENNI TH'ABIDABUY:**
Muguy 9:27 **12:11** Dan 9:27; 11:31; Mat 24:15; Mrk 13:14

¹² Nge felan' e pi'in bay ur pired nib michan' rad ma yad ba yul'yul' nge mada' ko ngiyal' nike chuw fa 1,335 i rran!

¹³ "Me gur, Daniel, e ngu'um par nib michan'um ma gab yul'yul' nge mada' ko tomur. Ma aram e bay mum', machane bayi taw ko tungun ma ga fos ko yam' mi ni pi' puluwom ngom.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788